

Interpellation IP 2/2020 rd

Petteri Orpo saml m.fl.

Interpellation om förkastandet av regeringsprogrammets mål för ekonomin och sysselsättningen

Till riksdagen

Coronaviruset har inneburit en kris för både människors hälsa och ekonomin. Lyckligtvis har dess effekter på hälsan varit små i Finland jämfört med många andra länder. När det gäller ekonomin kan det värsta dock fortfarande ligga framför oss.

Vi har fått läsa nyheter om servicebranschernas svåra situation och industrins allt tommare orderböcker. De senaste nyheterna om turismen i Lappland, pappersfabriken i Kaipola eller raffinaderiet i Nådendal är tragiska. Dessa nyheter kommer att innebära arbetslöshet i tusentals hem under den kommande hösten.

Statens skuldsättning är i år 16,7 miljarder euro. Vid budgetmanglingen har regeringen utöver finansministeriets upplåningsförslag på 7 miljarder euro kommit överens om utgifter som ökar underskottet till 10,7 miljarder euro nästa år. Regeringen ökade under två dagar utgifterna lika mycket som den förra regeringen lyckades anpassa ekonomin under hela valperioden. Av statens utgifter täcks en femtedel med skuld. Enligt statsminister Marins första kommentarer är hon ”mycket glad”.

Vi kommer till slut att klara av den konjunktursvacka som epidemin orsakar, men våra faktiska problem ligger djupare. Till exempel ökade Sveriges ekonomi med nästan 20 procent mellan finanskrisen och coronakrisen, medan Finland stampade på stället. Den offentliga sektorns skuld i förhållande till bruttonationalprodukten är i färd med att öka med 20 procentenheter fram till utgången av valperioden. Det är i snabbare takt än i Italien eller Grekland under finanskrisen.

Våra offentliga finanser går i en ohållbar riktning, och regeringen har inte kunnat fatta tillräckliga beslut för att vända trenden. Ju trovärdigare vi lyckas lösa våra strukturella problem, desto större handlingsutrymme har vi för att jämna ut konjunkturerna.

I regeringsprogrammet sammanfattas betydelsen av att sköta ekonomin ansvarsfullt på ett träffande sätt: ”För att Finland ska kunna säkerställa tillgången på högkvalitativa tjänster där människovärdet respekteras och trygga försörjningen för hela befolkningen i landet, måste den offentliga ekonomin vila på en stabil grund och skötas på ett hållbart sätt.” Besluten vid budgetmanglingen visar att regeringen inte håller fast vid detta mål.

Interpellation IP 2/2020 rd

Regeringens skuldpolitik äventyrar tjänsterna, upprätthåller arbetslösheten och leder till skat-tehöjningar

Dåligt skötta finanser undergräver grunden för vårt välfärdssamhälle och äventyrar vår förmåga att ordna utbildning för kommande generationer, vård och omsorg för dem som behöver det, trygghet till exempel genom ett tillräckligt antal poliser, ett trovärdigt försvar, pensioner för vår seniorbefolkning och utkomstskydd för dem som behöver det.

I regeringsprogrammet ingår också ett löfte om rättvisa mellan generationerna: ”Regeringen har förbundit sig att stärka den offentliga ekonomins hållbarhet på lång sikt, så att vi inte hamnar i en ohållbar skuldsättningsspiral som i längden tvingar oss att skära ned utgifterna eller höja skatterna.” Detta löfte uppfylls inte.

I det program som regeringspartierna kommit överens om stärks engagemanget för sysselsättningsmålet: ”Hälften av de ovannämnda åtgärderna [åtgärder för att höja sysselsättningsnivån] kommer att vara på plats före budgetförhandlingarna i augusti 2020. I annat fall kommer man i samband med budgetförhandlingarna att ompröva de tidigare beslutade utgiftsökningarna, som fastställts i förhållande till den tekniska planen för de offentliga finanserna.”

Hela regeringsprogrammet vilar på ett sysselsättningsmål på 75 procent. Målet har nu slopats. Regeringspartiernas ordförande erkände i september att regeringen inte kommer att uppnå den sysselsättningsnivå på 75 procent som hela regeringsprogrammets ekonomiska politik baserade sig på.

Problemen med ekonomin kan inte bara skyllas på coronaviruset. Regeringens ekonomiska politik uppvisade redan före coronakrisen en ohållbar trend, men senast nu har också den sista grunden försvunnit.

Coronakrisen är ingen orsak att göra mindre, utan mer.

Coronakrisen ställer många finländare inför svåra situationer. I juli fanns det 387 500 arbetslösa arbetssökande, nästan 120 000 fler än vid motsvarande tidpunkt för ett år sedan. Ökningen av arbetslösheten har särskilt drabbat unga och kvinnor inom servicebranscherna. Under hösten har problemen ökat också inom industrin.

Finland kommer att klara sig ekonomiskt ur krisåren, men våra kroniska problem löser det inte. Finland har Europas svåraste försörjningskvot och ett olöst hållbarhetsgap. Vår arbetsföra befolkning, som finansierar de åldersrelaterade utgifterna, minskar. Vår arbetsmarknad är stel, sysselsättningen låg och den stora skattekillen kväver den ekonomiska aktiviteten. Investeringarna i vår ekonomi har varit för låga i årtal.

I det nuvarande ekonomiska läget är besluten om sysselsättning otillräckliga. Om man håller fast vid regeringsprogrammets mål om en sysselsättningsgrad på 75 procent, skulle den ökning av antalet sysselsatta som behövs vara långt över 100 000 före utgången av regeringsperioden. Nu när arbetstillfällen försvinner på grund av coronaviruset, bör regeringen i allt högre grad arbeta för att stärka sysselsättningen.

Interpellation IP 2/2020 rd

Vid budgetmanglingen enades regeringen om ett nytt sysselsättningsmål för att förbättra sysselsättningen med 80 000 sysselsatta, men målet överfördes från slutet av valperioden 2023 till utgången av decenniet. Dessutom avstod regeringen från kravet att det ska finnas en förhandsbedömning av finansministeriet om beslut som förbättrar sysselsättningen. Detta innebär att verkningfulla beslut skjuts upp till de följande regeringarna. Regeringen bär inte sitt ansvar.

Regeringen kan enligt regeringsprogrammet inte använda det svaga konjunkturläget till följd av epidemin som en orsak att skjuta upp besluten. I regeringsprogrammet har man förbundit sig till strukturella reformer också i en krävande situation: ”Målen är till sin karaktär strukturella. Om tillväxten, sysselsättningen och den offentliga ekonomin försvagas på grund av en sämre utveckling av den globala ekonomin än väntat, bör detta inte tolkas som att man avviker från målen.” Regeringens beslut om sysselsättningsmålen går tvärtemot regeringsprogrammet.

Regeringen måste tro på ekonomi- och sysselsättningsmålen i sitt program

De viktigaste målen i regeringsprogrammet var balansen i de offentliga finanserna 2023. I och med coronakrisen har balansmålet glidit utom räckhåll. Om regeringen fortsätter med den nuvarande politiken, kommer underskottet i de offentliga finanserna enligt finansministeriet att uppgå till över tio miljarder euro per år under hela den återstående valperioden.

I regeringsprogrammet sägs det att regeringen ”förbinder sig att se över åtgärderna i regeringsprogrammet, om genomförandet av åtgärderna äventyrar uppfyllelsen av målen för de offentliga finanserna.” Regeringen följer inte heller denna tydliga skrivning i sitt program. Regeringen har vid budgetmanglingen beslutat att fortsätta genomföra utgiftsökningarna i regeringsprogrammet, trots att de offentliga finanserna är inne på en helt ohållbar väg.

I samband med regeringens fjärde tilläggsbudget offentliggjorde regeringen ett ställningstagande där den åtog sig att stabilisera den offentliga sektorns skuldsättning i förhållande till bnp före utgången av decenniet. Vilken skuldkvot som eftersträvas har dock inte fastställts. I praktiken innebär detta att regeringen inte ämnar fatta de anpassningsbeslut som behövs för de offentliga finanserna under denna valperiod.

Regeringen bör åtminstone kunna sätta upp ett konkret mål för sin ekonomiska politik. Skuldkvoten bör stabiliseras till 75 procent före 2025 och sysselsättningsnivån måste höjas till 80 procent före utgången av årtiondet. Regeringens ansvarlösa och famlande ekonomiska politik kan inte fortgå.

Regeringens politik förbättrar inte sysselsättningen, men försvagar konkurrenskraften och minskar investeringarna

Före höstens budgetmangling har regeringens beslut som helhet minskat antalet sysselsatta. Detta har skett i strid med det åtagande i regeringsprogrammet, där regeringen lovade att den inte ska vidta åtgärder inom arbetskraftspolitiken som har en negativ sysselsättningseffekt utan att samtidigt vidta effektivare åtgärder för att förbättra sysselsättningen.

Interpellation IP 2/2020 rd

Enligt riksdagens utredningstjänst försvagade årets budget sysselsättningen med 5 000 sysselsatta. Den reform av familjeledigheterna som regeringen har dragit upp riktlinjer för försvagar enligt finansministeriets kalkyl å sin sida sysselsättningen med 5 000 sysselsatta. Dessutom har det i arbetskraftspolitiken gjorts andra ändringar som försämrar sysselsättningen. Regeringen har inte fattat beslut som på motsvarande sätt förbättrar sysselsättningen.

Regeringen har sänkt hushållsavdraget som stärker sysselsättningen och motverkar svart ekonomi med nästan 100 miljoner euro. Kostnaderna för arbetstagare och företag har höjts genom beslut om en skärpning av bränsleskatten med 254 miljoner euro, vilket inte kompenseras företag eller medelinkomsttagare i annan beskattning. Dessutom torkade minskningen av företagsstöden ihop till skattehöjningar på 120 miljoner euro för paraffinisk diesel.

Enligt regeringsprogrammet ska beskattningen stödja de mål som har ställts upp för den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken samt den internationella konkurrenskraften och livskraften i hela Finland. Regeringsprogrammets mål i fråga om beskattning är bra. Regeringens politik har dock inte varit förenlig med programmet.

Investeringsbeslut fattas med ett perspektiv på flera tiotal år. De högsta statliga beslutsfattarnas budskap om den ekonomiska politikens och skattepolitikens framtida utveckling har en enorm inverkan på investeringsbesluten. Statsministerns uttalanden om en massiv skärpning av beskattningen av företag och företagare samt om en centralt påtvingad förkortning av arbetstiden väcker inget framtidshopp. Det massiva underskottet i de offentliga finanserna innebär kraftiga skattehöjningar i framtiden, vilket minskar investeringarnas lönsamhet. Regeringens ansvarlösa ekonomiska politik i strid med regeringsprogrammet gör att investeringar undflyr Finland.

Det finns metoder för att förbättra sysselsättningen — nu behövs vilja att fatta beslut

I regeringsprogrammet har man förbundit sig att använda alla medel för att uppnå den eftersträvade sysselsättningsnivån på 75 procent: ”Om det ser ut som om målet inte kommer att nås, vidtar regeringen kraftfulla åtgärder för att säkerställa måluppfyllelsen. I sin granskning utesluter regeringen ingen metod som kunde tänkas förbättra sysselsättningen.” På basis av besluten i budgetmanglingen har inga målmedvetna åtgärder vidtagits, och många effektiva metoder har uteslutits från granskningen. Regeringen har i praktiken uteslutit möjligheten att uppnå sitt eget sysselsättningsmål.

Vid budgetmanglingen beslutade regeringen att överföra beredningen av den så kallade arbetslöshetsslussen och en sysselsättningshelhet för dem som närmar sig pensionsåldern till arbetsmarknadsorganisationerna. Samma arbetsgrupper har förhandlat om sysselsättningsreformer sedan sommaren 2019. Därifrån har inte ett enda förslag till ökning av sysselsättningen kommit in.

Regeringens enda egentliga beslut är skyldigheten att söka arbete, som planerades redan av regeringen Sipilä och som vänstern då stämplade som aktiveringsmodell nummer två. Att sporra till jobbsökning och öka personalen inom arbetskraftsservicen kan enligt finansministeriets bedömning öka sysselsättningen. Den positiva sysselsättningseffekten är till sin storleksklass densamma som den föregående regeringens aktiveringsmodell, som regeringen slopade det första året.

Interpellation IP 2/2020 rd

Aktiveringsmodellernas sysselsättningseffekt blir således sammantaget neutral i förhållande till början av regeringsperioden.

Tjänstemännen vid finansministeriet beredde för regeringen ett förslag till reformer genom vilka antalet sysselsatta enligt preliminära bedömningar skulle stiga med 60 000. I förslaget föreslås flera reformer, såsom slopande av vägar för tidigt utträde ur arbetslivet, ändringar i det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa och talrika reformer av arbetskraftspolitiken. Regeringen har i strid med regeringsprogrammet låtit bli att beakta merparten av förslagen.

Utöver finansministeriets förslag finns det många andra metoder som på förhand har bedömts ha sysselsättande effekt. Beskattningen av arbete måste lindras. Möjligheterna att komma in i och stanna kvar i arbetslivet kan också stödas genom att avgifterna för småbarnspedagogik sänks avsevärt och genom att man genomför en familjeledighetsreform som stöder sysselsättningen och familjerna. Ett genomförande av terapigarantin skulle försnabba återvunnen arbetsförmåga genom rehabilitering. Det så kallade superhushållsavdraget för personer över 75 år skulle i betydande grad öka efterfrågan på tjänster.

Finland behöver också arbetsmarknadsreformer. Graderingen av det inkomstrelaterade utkomstskyddet för arbetslösa skulle sporra till återgång i arbete. Samtidigt bör det skyddade beloppet vid utsökning höjas ytterligare och de situationer minimeras som gäller tiotusentals arbetslösa och där arbetet i slutändan helt enkelt inte ger någon förtjänst, eftersom lönen äts upp av utsökning eller ändringar i stöd och avgifter. En företagare som råkat i svårigheter måste snabbare få skuldsanering och bli av med betalningsanmärkningar. Vi har inte råd med att en enda person med företagargaranti går ner för räkning för årtal framåt, utan de måste snabbt få möjligheter att ta nya tag.

Regeringen har ännu inte lyckats fatta beslut om lokala avtal i enlighet med regeringsprogrammet. Lokala avtal möjliggör flexibilitet på enskilda arbetsplatser och kan enligt vissa uppskattningar bidra med upp till 15 000 arbetstillfällen i små och medelstora företag. Lokala avtal bör genomföras på ett balanserat sätt så att både företagen och arbetstagarna drar nytta av dem. I samband med ändringarna måste det säkerställas att arbetstagarna har ett minimiskydd och en tillräcklig säkerhet. En reformering av samarbetslagen skulle förbättra den fortgående dialogen på arbetsplatserna och främja arbetstagarnas tillgång till information och möjligheter att påverka, så att förtroendet på arbetsplatserna kan förbättras och förutsättningarna för lokala avtal i praktiken öka.

Internationella investerare och experter har också under de senaste århundradena haft en betydande roll i den snabba utvecklingen av näringslivet i Finland. Att allt färre är i arbetsför ålder och studieålder gör det allt viktigare att arbetsplatserna och läroanstalterna kan öka antalet internationella rekryteringar och på ett smidigare sätt än för närvarande marknadsföra studieplatser för utländska studerande.

Det finns metoder för att få fler jobb, om regeringen bara har vilja att genomföra dem.

Interpellation IP 2/2020 rd

Uppryckningen måste göras på regeringsprogrammets nivå

Även om regeringen lovar att den "...har förbundit sig att stärka den offentliga ekonomins hållbarhet på lång sikt, så att vi inte hamnar i en ohållbar skuldsättningspiral som i längden tvingar oss att skära ned utgifterna eller höja skatterna", kan den obeslutsamhet som noterades i budgetmanglingen inte leda till annat än utgiftsnedskärningar eller drastiska skattehöjningar.

En hållbar framtid för finländarnas välfärd vilar på hög kompetens, konkurrenskraft, stark offentliga finanser och en hög sysselsättning.

Mitt i krisen är finländarna förtjänta av en tydlig och stabilitetsskapande riktning, ett trovärdigt program för genomförande av nödvändiga reformer och en regering kapabel att fatta beslut och verkställa dem.

Med hänvisning till 43 § i Finlands grundlag framställer vi följande interpellation till den minister som saken gäller:

Ämnar regeringen börja följa skrivningarna om den ekonomiska politiken och sysselsättningspolitiken i sitt eget program under valperioden,

inser regeringen den uppenbara klyftan mellan de sysselsättningsåtgärder som den presenterar och de sysselsättningsreformer som behövs för att trygga välfärdssamhället,

tar regeringen arbetslösheten på allvar och försöker den göra allt den kan för att så många som möjligt av Finlands 387 500 arbetslösa arbetssökande ska få arbete,

på vilket sätt säkerställer regeringen att beskattningen i Finland inte stiger och konkurrenskraften inte försvagas jämfört med de viktigaste konkurrentländerna,

när lägger regeringen fram en plan för att stabilisera skuldkvoten inom de offentliga finanserna till högst 75 procent före 2025,

hur upplever regeringen att parlamentarismen förverkligas utan ett gällande regeringsprogram, när de centrala målen i regeringsprogrammet inte längre gäller,

när förelägger regeringen riksdagen ett regeringsprogram vars mål och metoder motsvarar det förändrade ekonomiska läget och sysselsättningsläget, och

hur balanserar regeringen upp de offentliga finanserna, om sysselsättningen inte utvecklas i enlighet med regeringens mål?

Interpellation IP 2/2020 rd

Helsingfors 18.9.2020

Petteri Orpo saml
Kai Mykkänen saml
Ville Tavio saf
Harry Harkimo liik
Sofia Vikman saml
Heikki Vestman saml
Juhana Vartiainen saml
Pihla Keto-Huovinen saml
Ville Kaunisto saml
Janne Heikkinen saml
Arto Satonen saml
Ben Zyskowicz saml
Mari-Leena Talvitie saml
Sari Multala saml
Jukka Kopra saml
Heikki Autto saml
Sari Sarkomaa saml
Mia Laiho saml
Paula Risikko saml
Jaana Pelkonen saml
Matias Marttinen saml
Terhi Koulumies saml
Antti Häkkänen saml
Kalle Jokinen saml
Janne Sankelo saml
Kari Tolvanen saml
Ilkka Kanerva saml
Sanni Grahn-Laasonen saml
Pia Kauma saml
Timo Heinonen saml
Pauli Kiuru saml
Anne-Mari Virolainen saml
Anna-Kaisa Ikonen saml
Wille Rydman saml
Sinuhe Wallinheimo saml
Saara-Sofia Sirén saml
Marko Kilpi saml
Ruut Sjöblom saml
Riikka Purra saf
Kaisa Juuso saf
Jani Mäkelä saf
Jenna Simula saf
Ari Koponen saf
Rami Lehto saf

Interpellation IP 2/2020 rd

Mauri Peltokangas saf
Minna Reijonen saf
Toimi Kankaanniemi saf
Ritva Elomaa saf
Lulu Ranne saf
Olli Immonen saf
Mikko Lundén saf
Sebastian Tynkkynen saf
Veikko Vallin saf
Veijo Niemi saf
Sanna Antikainen saf
Leena Meri saf
Sami Savio saf
Jari Koskela saf
Vilhelm Junnila saf
Juho Eerola saf
Mari Rantanen saf
Jari Ronkainen saf
Jussi Wihonen saf
Mika Niikko saf
Sakari Puisto saf
Riikka Slunga-Poutsalo saf
Arja Juvonen saf
Päivi Räsänen kd
Sari Essayah kd
Antero Laukkanen kd
Sari Tanus kd
Peter Östman kd
Ano Turtiainen at